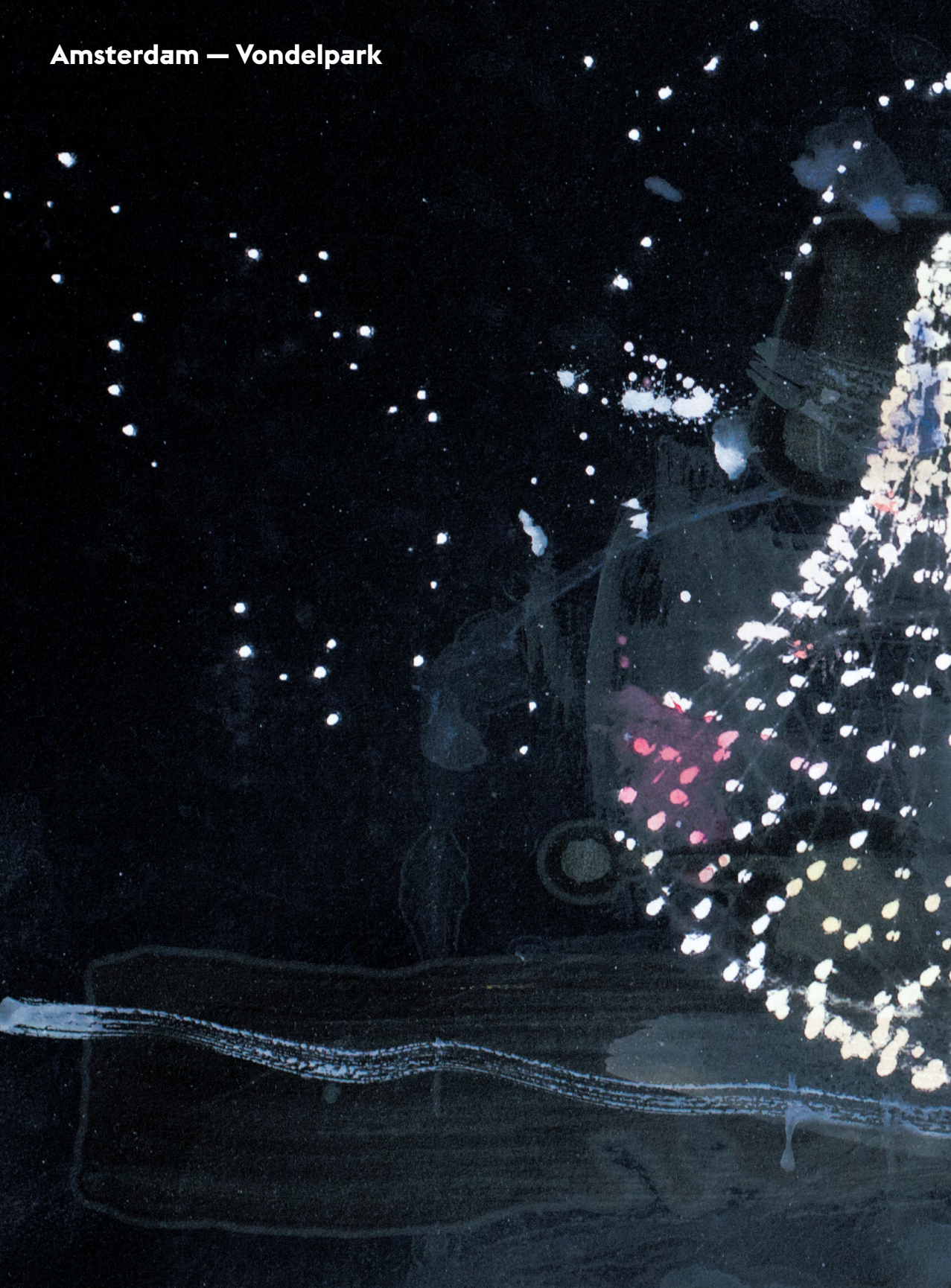

LKX DRAWING (detail) 2012

Amsterdam — Vondelpark

Claviers

Hydra

Gili Trawangan

Andros

Amsterdam

Inhoud

1. **Hoe te schilderen?** 23
  - Schoonheid in het alledaagse** 24
  - Hoge en lage cultuur** 25
  - Kunst of crap?** 27
  - Eye of the beholder** 28

2. **Het belang van kunst** 44
  - Medicijn tegen de vergankelijkheid** 47
  - Schilderkunst is dood** 49
  - Wat hebben wij eraan?** 50

3. **BRONNEN**
  - Almost Elvis** 62
  - Graff (1983—1989)** 63
  - Schiele** 66

  - Rietveld Academie (1988—1992)** 68
  - De les van Van Bentum: werk breed** 71
  - Zwart** 74
  - De les van Thijsse: eeuwenoude skills** 88
  - Ode aan het moment** 97

  - New York (1991—1992)** 98
  - Een nederig begin** 99
  - Jack Whitten says: just do it.** 101
  - Het oog van de decorschilder** 102
  - Voor het eerst op de markt** 113
  - Het duurste schilderij ter wereld** 114
  - Kunstenaarsgemeenschap aan de Hudson** 116

  - Experimenteren in het Piston House (1992—2002)** 118
  - Hot wax** 122
  - De les van Lüpertz: het enige wat telt is een sterk beeld** 125

  - Genetische ontroering** 131

4. **The poor man's canvas** 136
Over ribbelkarton, verhuisdekens en restauranttekeningen 138
Browse bij Librairie Pinet 141
Verf 147

5. **Werkproces** 150
Hoe begint het? 153
Jetsam — Flotsam 155
Kunst als uit een vergeten koetshuis 156
De eerste lijn 159
Een schoen, een melkkannetje en een liggende boeddha 160

6. **TACTIEKEN**
Tekenen met Bic-pen 165
Collected Drawings 171
A portrait a day keeps the doctor away 173

7. **Atelier Krabbé** 184
Open Air Painting 185
Tekenen op het dak 187

8. **INSPIRATIE**
Polkes doedel 194
Richters *Lesende* 195
Traditie 198
Para ti Julio 201

9. **STILTE**
Suzuki 204
Het sublieme in het alledaagse 207

10. **Kleur** 211
Groen Oker Goud Blauw Geel Grijs Zilver Rood Roze
Oranje Wit Paars

Werken 218

New York — 1987

1

Hoe te schilderen?

Schoonheid in het alledaagse

Hoge en lage cultuur

Kunst of crap?

Eye of the beholder

**De kunstenaar is pelgrim,
kluizenaar, dichter,
surfista, nomade,
voddenman, monnik,
landloper, sampler,
con man, hosselaar,
one man band, vuilprikker,
sterrenwacht, parelduiker.**

Hoe te schilderen?

Zoals Alexander Ebert, voorman van Edward Sharpe and the Magnetic Zeros, 'Man on Fire' zingt op het ritme van de voetstappen van een ezel die een rijdende koets dwars door de straten van New Orleans trekt.

Zoals een huisschilder zijn verf afwrijft aan een verflap. Zoals een visser een harinkje ontdoet van graatjes zonder te kijken. Zoals Grandmaster Flash scratcht op een Technics SL-1200.

Zoals tuinarchitect Piet Oudolf ontwerpt met de seizoenen. Zoals een slager het karkas van een rund aan de haak slingert. Zoals Marlon Brando in *Apocalypse Now* 'the horror' prevelt terwijl hij zijn tekst maar half kent, door een vlieg wordt afgeleid maar als vanzelfsprekend de weg weer vindt. Zoals de Japanse chef Nobu Matsuhisa een chocolade-toetje serveert in een gouden doos, met siroop en een eetbaar vlokje bladgoud. Zoals Greg Lauren een asymmetrisch jasje maakt van een gebruikte legertent, een tweedehands officiersknoop in de voering naait en er 'spare' naast schrijft. Zoals Haruki Murakami over hardlopen schrijft als hij schrijft waarover hij schrijft als hij over hardlopen schrijft. Zoals Blaine Halvorson een nieuwe schoen oud maakt.

Zoals Mick Jagers stem samenvalt met het geluid van een gitaar in 'Heaven' terwijl hij 'kissing and running away' als mantra herhaalt.

Zoals de huisbewaarder op Bali sliertjes wierook achterlaat als hij zijn dagelijkse offerande bij een afgodsbeeld plaatst.

Zoals Rodriguez net zo graag een zware ijskast uit een afbraakpand tilt als dat hij een nummer zingt voor een vol stadion.

Zo wil ik schilderen. Ergens tussen het hoge en lage in. Trefzeker en met volledige aandacht — geïnspireerd door het alledaagse. Kunst is overal. En overal is kunst van te maken.

Schoonheid in het alledaagse

Uit een vreemd soort interesse, recalcitrantie, of wellicht aangeboren gebrek aan concentratie, sta ik altijd de andere kant op te staren, waar ik ook ben. Als iedereen zich over een brug buigt om het wier te bewonderen dat zich als golvend haar onder water beweegt, dan kijk ik naar de reling. Sta ik in een lange rij wachtenden voor een oud kasteel, dan kijk ik naar de eeuwenoude treurwilg daarnaast, die eigenlijk veel mooier is. Daardoor mis ik ongetwijfeld een hoop. Maar juist die zaken die zich net buiten het gezichtsveld aandienen kunnen waardevol zijn, misschien wel meer dan dat waarnaar je geacht wordt te kijken.

Dan zie je bijvoorbeeld per ongeluk het patroon dat ontstaat als van een appartementencomplex sommige zonneluifels naar beneden zijn gelaten en andere niet. En hoe de schaduwen ervan een beeld oproepen van de strenge ordening van kalligrafie in een moskee in Istanbul.

Dit soort randverschijnselen kunnen, eenmaal ingezet voor de kunst, iets opleveren, misschien meer dan dat wat platgekeken is. In de periferie van de werkelijkheid houden zich vergeten beelden en onverwachte schoonheid op, objecten en gebeurtenissen die, als ze niet zouden worden opgemerkt, teloor zouden gaan. Door ze te schilderen, te tekenen, worden ze behoed voor de vergankelijkheid.

In feite gaat mijn kunst over het zichtbaar maken van dingen die anderen wellicht ontgaan. Bruce Nauman schreef ooit met neonlicht: 'The true artist helps the world by revealing mystic truths'. Je wilt de kijker wijzen op de schoonheid die ze zelf misschien over het hoofd zien, die verscholen ligt achter de dingen. Datgene wat niet te zeggen is, en achter het waarneembare ligt. Het sublieme, het vluchtige, het eeuwige. Daar gaat het om, dat vast te leggen. En daarvoor moet je alert en juist geconcentreerd zijn. Best lastig dus. Leven op een wakke-re manier.

Hoge en lage cultuur

Gauguin haalde het uit Tahiti, Picasso uit Afrika, Clemente uit India, Beuys bij de Tataren, Appel bij kinderen en geesteszieken, Murakami bij Manga, Richter uit krantenfoto's en Franz Marc bij de camouflageafdeling van het leger; al die gasten hadden zo hun adresjes. Noem het cultureel kolonialisme of ontvreemding uit het exotische, maar beelden komen ergens vandaan.

Nog steeds is dat vaak de 'lage' cultuur. Pierre Bonnard wilde de strijd tussen hoge en lage cultuur al slechten met een puur decoratieve muurschildering die niet de pretentie had iets anders te zijn dan een versiering. Joseph Beuys en Andy Warhol en later Jeff Koons brachten eigenhandig de consumptiecultuur de hoge cultuur binnen. Sindsdien is de annexatie van lage cultuur door hedendaagse kunst een gegeven waartoe je je als kunstenaar hebt te verhouden. Het is een sleets geworden onderdeel van de gereedschapskist van de kunstenaar, de ietwat scheve lijmkleem die opeens toch van pas kan komen.

De 'lage' cultuur is ook vaak de vonk die mijn werk aanjaagt. Hij is overal te vinden. Bij straatdrummers en popsterren, in reisfolder-tjes en breicatalogi, op placemats en badhanddoeken, op internet, op vlooiemarkten en in kringloopwinkels. De modeontwerper Paul Smith schreef het boek *You Can Find Inspiration in Everything*. Die boodschap onderschrijf ik volledig. Een amateurschilderij, een lullig logotje op een verpakking, de perfecte kleur van een koekblik, en een jazzalbum uit de jaren vijftig kunnen een bron vormen. Alles is inzetbaar en zelfs noodzakelijk om in een kunstwerk de werkelijkheid recht te doen. Want een kunstwerk dat vanuit vele mogelijke standpunten vertrekt kan ook vele ingangen bieden.

Noem het *guilty pleasures*, maar de kitsch van geschilderde omslagen van goedkope detectives, landschapsschilderijtjes waarop een besneeuwde berg wordt weerspiegeld in een meertje, of geglazuurde tegels van een seventies deurklink kunnen allemaal worden gebruikt. Ze zijn onderdeel van het oneindige reservoir waaruit je als kunstenaar kunt putten.

Over het verschil tussen hoge en lage cultuur kun je eindeloos praten, maar je komt er nooit helemaal uit.

Natuurlijk is er een verschil tussen een zondagsschilder en een avantgardistische kunstenaar. Net zoals er verschil bestaat tussen een doorsneemuseumbezoeker en iemand die kunstgeschiedenis heeft ge-

Geglazuurde deurklinken, Antwerpen

studeerd. Maar ik denk dat je ook op een basaal en intuïtief niveau van kunst kunt genieten. En dat kan net zo waardevol zijn.

Mij gaat het vooral om de intentie van de maker. Je hebt kunstenaars die hun hele leven lang hetzelfde werk maken. Sommigen, zoals de Italiaanse schilder Giorgio Morandi, doen dat vanuit een innerlijke noodzaak. Morandi maakte steeds hetzelfde schilderij waarop kannetjes net iets anders staan, of het licht net iets anders valt. Dat heeft iets ongelooflijk ontroerends. Zijn onderzoek was zuiver en inhoudelijk, waardoor wat hij maakte is gaan behoren tot de canon van de moderne kunst.